

Dansk Journalistforbund
Mrk.: Cavling
Gammel Strand 46
1202 København K

Rådhuspladsen 37
DK-1785 København V

Tlf: +45 3311 8511
www.politiken.dk

Navn: Teleskandalen, der rystede retsstaten

Indstillet: Jakob Sorgenfri Kjær

Medindstillede: Frank Hvilsom og Sebastian Stryhn Kjeldtoft

Fra den første aften i juni, hvor teledatasagen kom frem i offentligheden, har journalist Jakob Sorgenfri Kjær bidt sig fast i politiet, anklagemyndigheden og Justitsministeriet. De overordnede undersøgelsesspørgsmål har fra første dag haft borgernes retssikkerhed som omdrejningspunkt: Hvordan kan det gå til, at politi og anklagemyndighed gennem så mange år har anvendt fejlbehæftede teleoplysninger uden at opdage det? Og hvorfor tog det over 100 dage at oplyse domstole og Folketinget om den graverende systemfejl, som endelig var blevet opdaget?

Ved kontinuerligt at fastholde de kritiske spørgsmål på vegne af offentligheden og borgernes retssikkerhed har Jakob Sorgenfri Kjær afdækket skandalens for myndighederne ubehagelige detaljer og konsekvenser, sætte nyhedsdagsordenen i sagen adskillige gange samt influeret myndighedernes oprydningssarbejde. I sin grundige og vedholdende tilgang har han formået at udbore sagens teknisk komplekse substans, men altid fastholdt de principielle aspekter af sagen om den afgørende men udfordrede tillid til vores retsstat. Samtidig er der bl.a. gennem detaljeret fokus på konkrete sager og de involverede mennesker tale om en vedkommende formidling af et meget kompliceret emne, som de færreste har en forudgående forudsætning for at forstå.

De mange afsløringer er desuden blevet til på trods. På trods af myndigheder, der hele tiden har undslået sig at svare på spørgsmål med henvisning til en politisk bestilt redegørelse, og på trods af en særligt i politiet og Justitsministeriet konsekvent trænering af aktindsigtsanmodninger i sagen. I stedet er fortrolige kilder opdyrket til at kaste vigtigt lys over sagen, ligesom nye journalistiske metoder undervejs er opfundet.

Som eksempel kan fremhæves, hvordan det blev afsløret, at der i de registrerede oplysninger om telemasters placering var fejlagtige afvigelser på op til 109 kilometer mellem mastens oplyste adresse og dens oplyste geografiske koordinater. Problemet blev afdækket gennem dataanalyse ved at trække alle data ud fra den offentlige mastedatabase.

Forelagt dokumentationen måtte teleselskaberne for første gang i hele teledatasagen indrømme at have begået fejl. Og syv dage efter Politikens henvendelse til Rigspolitiet om de fundne fejl og unøjagtigheder i masteoplysningerne udsendte politidirektøren 18. september en instruks til alle embeder, hvori det blev indskærpet, at telemasters adresser ikke måtte lægges til grund i efterforskningen, og at politiet skal kontrollere og fysisk dokumentere placeringen af en anvendt telemast. Senere blev den samme metode anvendt til konkret at påvise fejl og usikkerheder i oplysningerne om en række af de telemaster, som har været relevante for politiet i efterforskningen af det uopklarede drab på Emilie Meng i 2016.

Jakob Sorgenfri Kjær har undervejs i forløbet, fra teleskandalen brød ud 17. juni 2019, afdækket og afsløret:

- At der gennem årene hverken har været ført en intern eller ekstern kontrol med kvaliteten af Rigspolitiets teleoplysninger.

- At det i mange straffesager, på grund af slettede data, slet ikke vil være muligt at afgøre, om der var fejl i de anvendte teleoplysninger.
- At Rigsadvokaten forbrød sig mod det i retsstaten fundamentale objektivitetsprincip om hurtigst muligt at oplyse domstolene om opstået tvivl ved beviserne.
- At folketingsvalget spillede en rolle i, at der gik over 100 dage fra rettelsen af fejlen i Rigspolitiet, til at domstolene og Folketinget blev orienteret om de fejlspækkede telebeviser.
- At Justitsministeriet holdt på viden og bevidst forholdt sig passive i teledatasagen.
- At der var hidtil uopdagede kilometerstore afvigelser i data om telemasters placering, som politiet arbejder med.
- At det var sagerne om de uopklarede drab på Emilie Meng og Louise Borglit, der i kombination fik Rigspolitiet til langt om længe at opdage systemfejlen.
- At der i sagen om Emilie Meng har været væsentlige fejl og usikkerheder omkring de telemaster, som var relevante for efterforskningen.

Jakob Sorgenfri Kjær's dækning af politiets fejlspækkede teledata med konsekvens for borgernes retssikkerhed i den digitale tidsalder falder i naturlig forlængelse af hans vedholdende, kritiske arbejde i 2017 og 2018 med statens problematiske indsamling og udnyttelse af borgernes data. En række forskere og aktører inden for digitalisering og dataetik [indstillede således Jakob Sorgenfri Kjær til Cavling-prisen i 2018 for dette "pionerarbejde"](#).

Jakob Sorgenfri Kjær afslørede i 2018 den ulovlige indsamling og brug af trivselsmålinger i folkeskolen, hvilket foruden en række grundlæggende ændringer i selve dataindsamlingen har affødt stor offentlig debat om det offentlige brug af borgernes data.

Det samme gjorde afsløringen af VLAK-regeringens plan om at udbrede den såkaldte Gladsaxe-model. Her skulle data om bl.a. børns missede tandlægebesøg samkøres med data om forældres skilsmisse og ledighedshistorik, og ved brug af kunstig intelligens skulle statistisk set udsatte børn opspores. Den afledte ophedede debat fik regeringen til at skrinlægge planerne.

Endelig påvirkede han direkte lovgivningsprocessen op til vedtagelsen af databeskyttelsesloven i 2018 (implementeringen af GDPR). Justitsministeren havde lagt op til en fundamental ændring af den demokratiske kontrol ved at give alle ministre beføjelser til at indhente og samkøre data om borgerne på tværs af myndigheder uden Folketingets indblanding og borgernes oplysning. En række artikler med fokus på lovforslagets demokratiske underskud og borgernes udfordrede retssikkerhed affødte politisk modstand, og i kompromiset blev der indført en demokratisk kontrol i Folketinget, der af iagttagere blev døbt "Sorgenfri-proceduren".

Derudover er der som følge af den stadig større offentlige debat om emnet også taget politisk skridt til at oprette et nyt dataetisk råd.

Digitaliseringen gennemsyrrer på godt og ondt vores private tilværelse og omgang med det offentlige, men der er et fundamentalt demokratisk problem i, at de færreste borgere og folkevalgte politikere forstår de tekniske og retslige implikationer af digitaliseringen og brugen af de digitale fodspor, vi alle sætter. Derfor er det fuldstændig afgørende at have journalister og en fjerde statsmagt, der evner at sætte sig ind i den tekniske og juridiske substans, undersøger konsekvenserne, afkræver svar fra magthaverne og formidler emnet på en letforståelig og vedkommende måde.

Med venlig hilsen

Morten Frich
Souschef Indland

Artikler til komiteen, flest fra avisen, men enkelte fra pol.dk, da de i de tilfælde er længere/mere grundige end papirversionen. Derudover er der også en digital tidslinje i samlingen:

JUNI 2019

Politichef erkender svigt i telesag (19. juni 2019)

Kvaliteten af teledata blev ikke kontrolleret (20. juni 2019)

Krav om uvildighed i udredning af teleskandale (21. juni 2019)

Rigsadvokat var tavs om teleskandale til efter valget (25. juni 2019)

Ekspert: Anklagere har svigtet objektiviteten i telesag (29. juni 2019)

JULI 2019

Telebeviser om borgeres uskyld kan være slettet (2. juli 2019)

Justitsminister rasler med sablen over for Rigsadvokaten og Rigspolitichefen (3. juli 2019)

Jurister: Sager med slettede tele-beviser må gå om (5. juli 2019)

Hvem besluttede at fortie teleskandalen til efter valget? (30. juli 2019)

AUGUST 2019

Rigspolitichefen må lægge sig ned igen: Der er begået fejl på fejl i teleskandalen (20. august 2019)

Syv tiltalte i narkohandel løsladt efter rigsadvokats instruks i sag om telefejl (21. august 2019)

Efterforskning: Politiet kan bruge fejlfyldte teleoplysninger (21. august 2019)

Telebranchen: Politiet har skudt for hurtigt på os i teleskandalen (26. august 2019)

Forsidehenvielse: Usikre teledata kendt i årevis (29. august 2019)

Rigsadvokaten havde kniven for struben (29. august 2019)

SEPTEMBER 2019

Forsidehenvielse: Dømte kræver, at sager går om efter fejl og mangler i telebeviser (5. september 2019)

Vagthund ser med alvor på nye telefejl (27. september 2019)

Forsidehenvielse: Telefejl er endnu værre end antaget (27. september 2019)

Forsidehenvielse: Uopklarede drab førte til opdagelse af telefejl (30. september 2019)

OKTOBER 2019

To politichefer er blevet gået – hvad er næste træk? (3. oktober 2019)

Forsidehenvielse: Ministerium holdt på viden om teledatasag (4. oktober 2019)

Tidslinje: Forstå hele teleskandalens bizarre forløb (4. oktober 2019)

<https://politiken.dk/indland/art7425259/Tidslinje-Forst%C3%A5-hele-teleskandalens-bizarre-forl%C3%B8b>

Svigt: Minister forsvarer embedsmænds passivitet (5. oktober 2019)

Rigspolitiet har overtrådt sine egne sletteregler (9. oktober 2019)

Forsidehenvielse: Telefejl ukendt i hver anden sag (13. oktober 2019)

Det er ikke blevet lettere at sikre retssikkerheden i skandale om teledata (13. oktober 2019)

Politiets 400 bedagede it-systemer bliver kulegravet (16. oktober 2019)

Data kan have vildledt politi i Meng-sag (19. oktober 2019)

USB

DIGITALFORTÆLLING:

Tidslinje: Forstå hele teleskandalens bizarre forløb (4. oktober 2019)

<https://politiken.dk/indland/art7425259/Tidslinje-Forst%C3%A5-hele-teleskandalens-bizarre-forl%C3%B8b>

PODCAST

Teleskandalen vokser færdig (22. august 2019)